

особистості у вищій і загальноосвітній школах. 2020 р. № 73. Т. 2. С. 137–142.

5. Паніна Н. В. Технологія соціологічного дослідження. Курс лекцій. 2-ге вид., доп. К., 2007. 320 с.

6. Приходько Г. І. Оцінка і комунікація : [посіб. для студентів та аспірантів]. Вінниця : Нова Книга, 2013. 168 с.

7. Селіванова О. О. Основи теорії мовної комунікації : підручник. Черкаси : Видавництво Чабаненко Ю. А. 2011. 350 с.

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-485-6-2>

COLORATIVE OCCASIONALISMS AS A FIGURATIVE MEANS IN MYKOLA VINGRANOVSKY'S POETIC LANGUAGE

ОКАЗИОНАЛІЗМИ-КОЛОРАТИВИ ЯК ОБРАЗНИЙ ЗАСІБ У ПОЕТИЧНОМУ МОВЛЕННІ МИКОЛИ ВІНГРАНОВСЬКОГО

Zhyzhoma O. O.

*Candidate of Philological Sciences,
Associate Professor,
Associate Professor at the Department
of Ukrainian Language
and Slavic Philology
SHEI «Pryazovskyi State Technical
University»
Dnipro, Ukraine*

Жижма О. О.

*кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри української мови
та слов'янської філології
ДВНЗ «Приазовський державний
технічний університет»
м. Дніпро, Україна*

Усі елементи поетичного твору виконують не тільки інформативну функцію, але й функцію емоційного впливу шляхом створення відповідних яскравих образів, чому сприяють одиниці з колоративною семантикою. При цьому кожний автор питання залучення таких одиниць у тексти власних творів вирішує по-своєму. У випадку, коли митців не задовольняють узуальні колороназви, що через активне використання втрачають образність, семантичну оригінальність, вони створюють нетривіальні слова-колоративи – одиниці з високими виражально-зображальними можливостями, які допомагають зреалізувати задум автора – передають особливі зорові відчуття, нетривіальне сприйняття навколишньої дійсності, авторську інтенцію для адекватного сприйняття реципієнтом поезії. Тоді поняття «правильності – неправильності» в звичайному, академічному розумінні зникає,

оскільки сам факт мовної неправильності розглядається й оцінюється не метафізично – абстрактно, а з урахуванням того конкретного художнього навантаження, яке на собі несуть okazіоналізми. Іншими словами, у поетичному мовленні хибність стає художньо або зображально вагомою, оскільки відіграє характерологічну роль, тому її не варто виправляти, щоб не втратити ту цікавинку висловлення, яка є причиною використання подібних слів у поетичному мовленні. І дійсно, як показують приклади, залучення в поетичний текст нетривіальних одиниць на позначення кольору сприяє підкресленню індивідуального художнього методу, демонструє особливості власної манери письма, талант непересічного уважного спостереження за явищами навколишньої дійсності, і як наслідок, – забезпечує створення яскравих містких багатозначних художніх образів.

Okazіональні колоративи, які активно використовує у своїх текстах Микола Вінграновський, є демонстрацією особливого світосприйняття митця, вміння відтворювати цілісні ємні образи, органічно вписані в загальну текстову канву. Такі одиниці в силу своєї семантичної місткості виступають вагомими текстотвірними одиницями, тобто тими лінгвістичними засобами, які актуалізують у свідомості реципієнта екстралінгвістичні художні образи, що чітко доносять до читача задум митця, його емоції, його світосприйняття.

В поетичному доробку Миколи Вінграновського першу групу становлять семантичні okazіональні метафори – окремі слова-образи, створені спеціально для конкретного контексту. Використані зі спеціальною художньо-виражальною метою, вони реалізують суб'єктивну реакцію на конкретне явище, відтворюють індивідуальне світосприйняття. Для реалізації значення такого виразу іноді достатньо контексту словосполучення: *кленові осінні очі, голубі пожежі голубих небес, озер осінні сонні небеса, твоє тихе ім'я вишневе, темнавий вітер*, хоча краще семантичні можливості новотворів розкриваються на рівні речень: «...*зелені руки, повні білоквіту, на теплу ніч розкинув сонний сад*». Зумовлює введення в поетичний контекст подібних колоративів саме їх семантична нетривіальність, насиченість особливим змістом. Поміщені автором у відповідний контекст, семантичні okazіоналізми набувають статусу слів-образів, за якими читач бачить самого автора, ту цементуючу силу, що пов'язує абсолютно усі стилеві засоби у словесно-художню цілісну систему.

Другу групу представляють семантико-словотвірні колоративи, створені з порушенням правил сучасного українського словотвору, за продуктивними або непродуктивними моделями. Серед нетривіальних колоративів перше місце посідають композити та юкстапозити, у яких лексико-семантична okazіональність зумовлена поєднанням

в одне смислове ціле логічно несумісних частин, що забезпечує, порівняно із простими узуальними, семантичну, комунікативну та естетичну місткість: *блакитношовкові хвилини, солом'яно-руда кров сонця, синьо-білий біг, сизо-збурена небопадь, дитинно-сіро глянула весна, вечірньо-сірогусті ластівки, чернечо-чорно-чорні губи, кульбабо-золотий вінок, макоцвітний погляд ронить мак, синьоблагальна далечінь, тихомолоде обличчя, сивоснива сосна, солодко-темна глибина чуттєва*. Використані в поезіях Миколою Вінграновським індивідуально-авторські колоративи, дозволяють в лаконічний спосіб виразити багатство уявлень, поетичних асоціацій, для передачі яких знадобилося б набагато більше слів, а в деяких випадках навіть фраз, якби в тексті не було потрібного okazіоналізму. Кожний такий вираз – це окремий художній образ, з полісемічним внутрішнім змістом, здатним нарощувати нові відтінки в межах контекстуального оточення. Художній образ, вміщений в okazіональних колоративах, має конкретно-чуттєву природу, співвідноситься із ідейно-естетичним змістом тексту в цілому. Принагідно зауважимо, що створені автором okazіональні колоративи використовуються часто в метафоричному значенні через залучення їх у нові смислові зв'язки, що, безумовно, вирізняє їх на загальному узуальному тлі. Вони детерміновані, з одного боку, попереднім вживанням мотивуючого слова, а з іншого – контекстними зв'язками з іншими елементами поетичної системи, необмеженістю асоціацій, у тому числі і чисто зовнішніх, пов'язаних із звуковою близькістю мотивуючого слова з іншими словами, припускають множинність інтерпретацій, що надає мотивуючому слову образності: *терново світ налився, прозорять промерзлі калюжі, подимлені долини, глянув я на тебе з білоти, прижовклено збіліла далина, пересріблюється стан, перепоблискують народи* тощо. Навіть поза межами контексту метафоризовані сполуки okazіональних слів порівняно із канонічними не втрачають своєї образності. Але повною мірою семантичні можливості такі образи-колоративи реалізують в контексті, де набувають змістового прирощення.

Таким чином, okazіональні колоративи сприяють розкриттю можливостей таланту поетів, створюють неповторну своєрідність художнього твору, забезпечують його життєвість за законами краси.

Література:

1. Белова А. Д. Мовні картини світу: принципи утворення та складові : збірник наукових статей. Київ, 2001. С. 26–30.

2. Жижома О.О. Текстотвірна функція індивідуально-авторських новотворів (на матеріалі поетичних творів 80–90-х років ХХ століття). *Лінгвістичні студії* : зб. наук. праць. Випуск 15. Донецьк : ДонНУ, 2007. С. 393–394.

3. Принцевський І. Т. Авторські новотвори в українському поетичному мовленні. *Проблеми словообрання російського і українського мов*. Київ – Донецьк : Вища школа, 1976. С. 150–166.

4. Шевченко Л. І., Дергач Д. В. Колористика в сучасному мовознавстві: традиційне і нове. Київ : *Studia Linguistica*. 2011. № 5. С. 234–239 с.

5. Яворська Г. М. Мовні концепти кольору (до проблеми категоризації). *Мовознавство*. 1998. № 2–3. С. 42–50.

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-485-6-3>

VARIABILITY OF THE NOUN OF THE CITY OF ZAPORIZHZNIA

ВАРІАТИВНІСТЬ ІМЕННИКА МІСТА ЗАПОРІЖЖЯ

Pchenko I. I.

*Candidate of Philological Sciences,
Associate Professor,
Associate Professor at the Department
of Ukrainian Language
Zaporizhzhia National University
Zaporizhzhia, Ukraine*

Ільченко І. І.

*кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри української мови
Запорізький національний
університет
м. Запоріжжя, Україна*

Luhova D. V.

*Postgraduate Student at the Department
of Ukrainian Language
Zaporizhzhia National University
Zaporizhzhia, Ukraine*

Лугова Д. В.

*аспірантка кафедри української мови
Запорізький національний
університет
м. Запоріжжя, Україна*

Досліджений антропонімний фонд метричних записів (Реєстр актів цивільного стану у Запорізькій області Управління державної реєстрації Південного міжрегіонального управління Міністерства юстиції) м. Запоріжжя свідчить про можливість утворення варіантів повних особистих імен внаслідок фонетичних, морфологічних або комбінаторних змін, які відбулися в живому розмовному мовою. Однак в офіційній номенклатурі все ще зберігається традиційне написання календарних особистих імен, що свідчить про відокремлення мови